



Zeedijk NS-wandeloctocht

Beschrijving van de wandeloctocht

Inleiding

Het Wandelplatform-LAW heeft in samenwerking met de Nederlandse Spoorwegen een serie wandeloctochten van station naar station samengesteld. Deze NS Wandeloctochten volgen een gedeelte van een Lange-Afstand-Wandelpad (LAW).

De NS-wandeloctocht Zeedijk loopt grotendeels samen met het Friese Kustpad (LAW 5-4, 152 km van Stavoren naar Lauwersoog). U wandelt van station Harlingen door het centrum van Harlingen, langs de veerhaven en de industriehaven naar de Zeedijk. Na 1,3 km zeedijk loopt u bij het gemaal van Roptazijl het binnenland in. Als het niet mistig is, heeft u een weids uitzicht over het Friese landbouwgebied. Na het dorpje Wijnaldum loopt u over een grasdijk langs de Sexbierumervaart naar Getswerdersyl. Via de weg naar het Franekerbos en door de historische binnenstad van Franeker langs het raadhuis, het planetarium en het Korendragershuisje naar het station.

De totale afstand is 17,5 km. U kunt er bij Roptazijl ook voor kiezen de Zeedijk nog 6 km te vervolgen om via de Slachtedijk terug te keren naar Franeker (22,5 km).

Horeca onderweg

In Harlingen en Franeker zijn diverse horecagelegenheden. Onderweg komt u niets tegen. Neemt u dus vooral voldoende eten en drinken mee voor onderweg. Ter hoogte van paal/steen 5 (lange route) ligt 1200 meter landinwaarts restaurant/pannenkoekenboerderij Liauckamastate geopend van half april t/m half september op dinsdag t/m zaterdag vanaf 12.00 uur. De rest van het jaar open van donderdag t/m zaterdag vanaf 15.00 uur.

Openbaar vervoer tussen station en wandeloctocht


Met buslijn 71 kunt u zowel de korte als de lange route afbreken. Korte route: vanaf de halte weg naar Wijnaldum vertrekt 1x per uur een bus naar Harlingen station om '20 (op zondag alleen 's middags en om '24). Lange route: vanaf de halte Haerdawei in Oosterbierum vertrekt 1x per uur een bus naar Harlingen station om '12 (op zondag alleen 's middags om '16).




U verlaat het station en loopt linksaf, parallel aan een drukke verkeersweg (Stationsweg). Na 100 meter, net voor een rotonde, steekt u de weg recht over bij een handwijzer 'Centrum' en gaat rechtdoor een brug over. U bevindt zich nu op het Friese Kustpad. U volgt de weg die naar links buigt, de Rozengracht. Aan het eind rechtsaf, het Zuiderplein op en rechtdoor de Brouwersstraat in. Deze gaat over in de Spekmarkt en daarna in de Simon Stylstraat. Steeds rechtdoor gaan tot u aan de rechterkant een gracht ziet en het beeld van Anton Wachter. Hier linksaf, de Voorstraat in. Na 100 meter, vlak voor de Raadhuistoren, gaat u rechtsaf de Raadhuissteeg in.


① Harlingen

Harlingen ontstaat rond 800 uit een Vikingnederzetting. Door de ligging aan zee komen visserij, handel en industrie tot bloei. Er verrijzen scheepswerven, bierbrouwerijen, zout- en zeepziederijen, kalkovens en graan- en zaagmolens en prachtige patriciërshuizen. Het is mogelijk het stadhuis uit 1730 tijdens kantooruren te bezichtigen (niet op vrijdagmiddag). In 1644 wordt de Admiraliteit overgeplaatst naar Harlingen. Rond 1825 is Harlingen zelfs uitgegroeid tot de derde haven van Nederland. Daarna worden de westerse havens en Delfzijl snel belangrijker. De industriehaven is een paar jaar geleden fors uitgebreid. De visafslag, koel- en vrieshuizen, een gasbehandelingsstation en overslagbedrijven (o.a. grind, zand en pootaardappelen) zorgen voor de nodige bedrijvigheid.

 Vóór de brug rechtsaf, Noorderhaven. Bij de volgende brug linksaf eroverheen, en direct weer rechtsaf, Rommelhaven. Vlak voor de volgende brug linksaf, het Herenwiltje volgen. U kruist de Hoogstraat en loopt rechtdoor langs het water, en vervolgens met de bocht mee naar links het water blijven volgen. U bent nu op de Zoutsloot. Bij de tweede brug, Bildtstraatsbrug, rechtsaf eroverheen en direct weer linksaf. U komt uit bij een dijk en loopt de trap op naar Y-484. Even rechtsaf en dan naar links de drukke(!) weg oversteken en rechtsaf, het voetpad volgen. Tussen weg en haven door lopen tot de brug over de Tsjerk Hiddessluizen. Linksaf, eroverheen.


 Vanaf de Tsjerk Hiddessluizen het fietspad aan de linkerkant volgen en bij Y-3695 met de bocht mee naar rechts, en doorlopen langs een groot havenbedrijfsterrein. Het gedeelte langs het haventerrein is geen aantrekkelijk gedeelte van de route. Na 600 meter kruist u de Verbindingsweg. Circa 500 meter verder bij fietswijzer 13481 het fietspad naar links aanhouden richting Hoarnestreek (Lange

Lijnbaan). Na 200 meter naar rechts de verkeersweg oversteken en het fietspad aan de andere kant vervolgen. Links ziet u nog steeds het havenbedrijfsterrein, rechts een afrastering en daarachter een lage grasdijk.

 De weg buigt naar links, slingert wat en waar deze na 1400 meter in de Van Krimpenbocht weer naar links buigt, gaat u rechtsaf, een smallere asfaltweg richting zeedijk (aan uw rechterhand heeft u nog steeds een afrastering en een grasdijk). U bereikt de zeedijk bij hectometersteen 0,9. (Deze hectometerstenen zijn aan beide zijden aan de voet van de dijk in het gras te vinden. Ze geven de afstand vanaf Harlingen aan. In de tekst wordt hiernaar verwezen. Omdat u ze van bovenaf niet kunt zien, moet u af en toe even naar beneden om te kijken hoever u bent). U gaat de dijk op en loopt rechtsaf.


② Zeedijk

Een groot gedeelte van Friesland ligt onder zeeniveau. Bij gebrek aan duinen is er 135 km dijk langs het IJsselmeer en de Waddenzee aangelegd. De zee is niet de enige vijand van de Friese dijken. De muskusrat is berucht vanwege zijn knaaglust, gewroet en voortplantingsdrift. Hele rietkragen en vele landbouwgewassen vreet hij op. De muskusrat graaft zijn hol en bijbehorende gangenstelsel in begroeide oeverkanten. Hierdoor wordt de stabiliteit van de dijk aangetast en de uitgegraven grond beperkt de waterafvoer. Het hol bevindt zich vlak onder het dijkoppervlak en vormt een onzichtbare valkuil voor vee, mens en landbouwmachines. Echtpaar muskusrat vertwintigvoudigt zich binnen een jaar. 50 hedendaagse Friese muskusrattenbestrijders hebben hun werk te danken aan de Tsjechische graaf die begin vorige eeuw wat pelsdierdjes van zijn jachtreis door Alaska meenam naar Europa.

 U volgt de dijk tot het gemaal Ropta (een rechthoekig gebouw met een blauwe bovenkant), hectometersteen 2,2.

3 Roptazijl

In de winter van 1956 liep eenderde van Friesland onder water. Roptazijl aan de rand van een belangrijk akkergebied moet zorgen voor een goede afwatering van de 'Friese Boezem'. Door de afsluiting van de Zuiderzee (1932) en de Lauwerszee (1969) bleven er voor vissen weinig mogelijkheden over om naar zoet water te trekken en daar te paaien. Bij Roptazijl is daarom een vishevel gecreëerd. Zoet water wordt naar bakken aan de zeezijde gepompt. Visjes komen hier op af en zwemmen de bak in. Met behulp van een vacuümpomp worden het water en de vissen over de negen meter hoge dijk geheveld en in het binnenwater gebracht.

 *Opgelet! Op dit punt scheiden de korte en lange route zich (zie voor de tekst van de lange route bij *). De routes komen bij ** weer samen).*


De korte route (via Wijnaldum en de Sexbierumervaart, zie de doorgetrokken lijn op de kaart):

U gaat rechtsaf via een stenen trap omlaag en schuin rechts de Sylsleane in. U komt uit bij een asfaltweg, Hoarnestreek, tegenover boerderij Ropta State. Hier rechtsaf en na 300 meter linksaf de Siverdaleane in. Deze aflopen tot een verkeersweg (Y-8124). Linksaf, het fietspad langs de weg opgaan. Na 1 km, bij een infobord van het fietsrouten netwerk, vlak voor twee grote boerderijen, rechtsaf de verkeersweg oversteken en een smal betonnen fietspad volgen. Na 750 meter een houten bruggetje over en rechtdoor blijven gaan. Het beton gaat over in asfalt en klinkers. Bij zijstraat de Utergerzen

nog steeds rechtdoor tot een viersprong aan het begin van het dorp Wijnaldum. Hier gaat u linksaf, het dorp in, Buorren.

4 Wijnaldum (Winaam)

Uit de vondst van een fibula, een koninklijke mantelspeld bleek dat het op een kwelderwal gelegen terpdorp Wijnaldum al in de 7e eeuw een belangrijke vestiging was. U kunt het archeologisch steunpunt in de oude consistorie van de kerk bezoeken (sleuteladressen staan vermeld op het raam). De huidige kerk is van 1931. De buitenmuur werd bekleed met bakstenen van de oude kerkmuren. Het orgel en de preekstoel zijn 18e eeuws. De huidige kerktoeren is van 1904, nadat de twee voorgaande vanwege ouderdom zijn ingestort.

 De Buorren (dorpsstraat) volgen. Na huisnummer 21 de Andreasstrjitte aan uw rechterhand negeren en 5 meter daarna rechtsaf, de Blomstrjitte in, een klinkerpad. Even verder rechtsaf, Schaafstraepaed. Voetpad, Tsjerkepaed, links om de kerk heen volgen tot u bij huisnummer 3A weer uitkomt op de dorpsstraat. Hier rechtsaf. Wijnaldum verlaten. Waar de weg een bocht naar rechts maakt, gaat u linksaf, een schelpen-fietspad Fiskerspaed. Dit volgen tot het na 600 meter een bocht naar links maakt, vlak voor een brede vaart. Hier rechtsaf, een graspad langs de Sexbierumervaart 3 km volgen. U passeert daarbij de fundamente van een brug van de in de dertiger jaren opgeheven tramlijn.


5 Elfstedentocht

4 januari 1997 gingen in alle vroegte ruim 16.500 schaatsers met stempelkaart van start in de hoop de 15e Elfstedentocht uit te rijden. Op de Sexbierumervaart was het later op de dag een drukte van belang, want van Leeuwarden schaatsten de rijders naar Sneek,

IJlst, Sloten, Stavoren, Hindeloopen, Workum, Bolsward, Harlingen en over de Sexbierumervaart naar Franeker. Daarna naar Dokkum en Leeuwarden. Op 2 januari 1909 vond de eerste Elfstedentocht plaats. 23 deelnemers verschenen aan de start, 9 haalden de finish. De winnaar reed binnen na 13.50 uur. De winnaar van 1997 Angenent schaatste de tocht in 6.49 uur.

6 Sexbierumervaart

Tussen Sexbierum en Wijnaldum wordt zout gewonnen. Via een pijp wordt zoet water in de steenzoutlaag gepompt. Het zout lost op en wordt via een andere pijp in de vorm van pekkel naar boven gebracht. In de fabriek in Harlingen wordt de pekkel verdampt en het zout dat overblijft schoongemaakt en verder verwerkt tot onder andere tafelzout, zout voor likstenen, vaatwassers, chloor, gladheidsbestrijding en farmaceutisch gebruik. Door het winnen van zout, ontstaan cavernes (gaten in de zoutlaag). Het stroperige steenzout vult de cavernes op, waardoor in de omtrek van de winplaats zout wegvloeit. Hierdoor is de bodem in dit gebied 32 cm gedaald. Bovendien verandert de waterhuishouding doordat er veel water in de bodem wordt gepompt. Om de negatieve gevolgen van wateroverlast door de bodemdaling te beperken heeft het waterschap watergangen verruimd en modernere gemalen, duikers en stuwen geplaatst. Tegelijkertijd zijn natuurvriendelijke oevers langs de Sexbierumervaart gecreëerd.

 Aan het eind met de bocht mee naar rechts. Net voor de asfaltweg gaat u via een overstapje aan uw linkerhand over een hek. U loopt over het gras naar de weg (Getswerdersyl) en gaat linksaf. Even verder bij een voorrangsweg met Y-8125 rechtdoor oversteken en op het fietspad rechtsaf, Getswerderdyk. U verlaat het Friese Kustpad dat naar links gaat en volgt verder de wit-rode tekens met NS-logo.

*** De lange route (via Oosterbierum en de Slachtedijk, zie de onderbroken lijn op de kaart):**

Bij Roptazijl (hectometersteen 2,2) blijft u op de zeedijk. Na ruim 5 km (bij steen 7,3) bereikt u bij een stenen trap twee bankjes en een oriëntatietafel. U blijft nog steeds op de zeedijk. U passeert een houten hek en gaat ongeveer 50 meter voor het volgende houten hek rechtsaf de dijk af (steen 8,2). U kruist een fietspad en gaat over een houten brug het land in. Het graspad (Fiskersleane) rechtdoor volgen, recht op de toren van Oosterbierum af.

7 Oosterbierum (Easterbierrum)


Aan de Kapelleweg stond in de vroege middeleeuwen het Premonstratenzerklooster Mariëndal. Door herhaalde dijkdoorbraken werd het klooster in 1234 grotendeels afgebroken en iets zuidelijker (zie op de kaart Klooster-Lidlum) herbouwd. Het grondgebied van het klooster strekte zich uit tot ver in de huidige Waddenzee, toen moeras en vruchtbare weidegrond. Op een herfstachtige dag was een drachtige vaars zoek. Twee monniken gingen op zoek naar het verloren dier en met succes. De vaars was in barensood en de monniken verlostten het dier uiteindelijk van een gezond kalf. Op de terugreis, het was al donker, raakten de mannen met het kalf op hun arm en de gedwee volgende vaars, het spoor bijster. Toen ze zand onder hun voeten voelden, wisten ze dat ze op een eiland waren en niet op de Friese klei van thuis. Zoals gewoonlijk begonnen de verdwaalde monniken de dag met een morgengebed. Op deze plaats bouwden ze later de kapel van Hoorn als dank voor de goede afloop.

 Het pad komt op een asfaltweg. U gaat linksaf en na 125 meter rechtsaf, een schelpenpad. Aan het eind van het pad, vlak voor een weg, gaat u haaks rechtsaf het erf van een boerderij op. U loopt

over het tegelpaadje voor het huis langs en gaat daarna scherp rechtsaf en vervolgt het schelpenpad. Aan het einde van het pad gaat u op de asfaltweg rechtsaf (links van u ligt Oosterbierum). Na 450 meter bij bushalte Slachtedyk gaat u linksaf, Slachte.

8 Slachte

De Slachtedyk (van Oosterbierum tot Raerd) is een dijk van ongeveer 42 kilometer lang, opgebouwd uit gedeelten van oude zeepolderdijken uit verschillende eeuwen. Het woord Slachte betekent dam. In de dijk waren verschillende sluizen ook wel 'zijlen', die in geval van hoog water met sluisdeuren of balken konden worden afgesloten, zoals Getswerdersyl verderop in de route, waar slechts een monument rest. In 1825 heeft de Slachtedijk het water voor het laatst gekeerd. De dijk werd tot de voltooiing van het deltaplan onderhouden als Slaperdijk. Toen verloor de Slachte haar status van zeewering. De Slachte wordt nu bewaard als monumentaal dijkcomplex. Eens in de 4 jaar wordt de Slachte-marathon georganiseerd, een wandel- en hardloopevenement met veel kunst en cultuur onderweg.

 Na 1,3 km bij het begin van het windmolenpark vervolgt u de Slachte. (Mocht het druk zijn op de Slachte, dan kunt u hier ook links gaan en direct rechts. U loopt dan over een weggetje parallel aan de Slachte met de windmolens direct aan uw linkerhand). De Slachtedijk blijven volgen tot een driesprong. Hier even rechtsaf en direct weer linksaf. Bij de volgende driesprong en Y-8125 links aanhouden, fietspad, Getswerderdyk. U verlaat het Friese Kustpad dat naar rechts gaat en volgt verder de wit-rode tekens met NS-logo.

9 De Bjirmen

In 1987 werd inmiddels een van de oudste windmolenparken van Friesland in bedrijf genomen als proefproject. Hiervoor is een van de meest windrijke plaatsen van ons land gekozen.



** Vervolg beschrijving gezamenlijk slottraject korte en lange route:

Na 600 meter aan het eind van het fietspad de weg naar rechts oversteken en onder de snelweg door. Aan het eind van het tunneltje rechtsaf, een asfaltfietspad richting een kunstmatige heuvel. Tweemaal een schelpenpad naar links negeren. Het pad buigt naar links en even verder naar rechts. U komt uit op een T-splitsing en gaat linksaf. Na circa 50 meter bij een zitbank rechtsaf, schelpenpad. Ook dit pad komt uit op een T-splitsing met een asfaltfietspad. Linksaf en direct met de bocht mee naar rechts. Er volgt een bocht naar links en even verder op een kruising voor bebouwing gaat u rechtsaf, asfaltweggetje.



Na 150 meter linksaf, half verhard pad. Vrijwel direct weer linksaf, een smal schelpenpad. Dit slingerende pad door het groen blijven volgen (zijpaden negeren). Na een houten brug komt u op een asfaltweg (Reinder Terpstralaan). Hier rechtdoor het schelpenpad verder volgen tot de volgende kruising met de Sjouke Helfrichstraat. Linksaf en even verder rechtsaf, Thomas de Grootstraat. Bij een rotonde een voorrangsweg kruisen en rechtdoor. Na ongeveer 20 meter linksaf over een houten brug, voetpad.




Na circa 100 meter, voorbij een rijtje garages, schuin rechts naar beneden en in de bocht van de Hottingastraat rechtsaf. Aan het eind links en na 15 meter rechtsaf de Fonteinstraat in (aan uw rechterhand passeert u een kinderspeelplaats). Na een houten brug

rechtdoor blijven gaan, een tegelpad en aan het eind rechtsaf, Ypeijsingel. Verderop linksaf een houten brug over en direct linksaf de stadswal op. Na 75 meter rechtsaf een stenen trap omlaag en rechtdoor. Het water en brug aan uw linkerhand houden en rechtdoor oversteken, Noord.

10 **Franeker (Frjentsjer)**

Van de 16e t/m de 18e eeuw was Franeker een belangrijk economisch, cultureel en bestuurlijk centrum van Friesland met een hogeschool. Het renaissance stadhuis stamt uit 1600. Tegenover het Raadhuis bouwde Eise Eisinga, een volkammer, tussen 1774 en 1781 aan het plafond van zijn woonkamer het oudst nog werkende planetarium ter wereld. Nog steeds bewegen de planeten van het planetarium in dezelfde tijd rond de zon als de echte planeten. Het uurwerk wordt in beweging gebracht door een raderwerk van houten hoepels en schijven, met tienduizend handgesmede spijkers als tanden. Een slingerklok en gewichten drijven het geheel aan. Het museum is geopend tot 17.00 uur, van november t/m maart op maandagmiddag gesloten. In het Korendragershuisje (uit 1634), waar u even later langs loopt werden peulvruchten, granen en dranken gewogen, voordat ze verhandeld werden. De aan het gilde te betalen accijns kon zo worden vastgesteld.

 Op een kruising ter hoogte van het Planetarium (links) en het Raadhuis (rechts) gaat u rechtdoor, Groenmarkt. Ter hoogte van huisnummer 31 linksaf over een brug. De Eise Eisingastraat aan uw linkerhand negeren en direct daarna links aanhouden (Zilverstraat). U loopt met de bocht mee naar rechts, Froonacker. Aan het eind een stenen trappetje op gaan en rechtsaf. U loopt nu op de stadswal. Al snel daalt u weer af en gaat bij de Turfkade rechtdoor.

U neemt de eerste straat links en even verder bij een voorrangsweg gaat u rechtsaf. U loopt rechtdoor over een ophaalbrug, Stationsweg. De weg maakt een bocht naar links en u ziet meteen daarna het station van Franeker aan uw rechterhand.